

METODICKÉ USMERNENIE:

TVORBA ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Vážená pani riaditeľka, vážený pán riaditeľ, milí učiteľia!

Schválením školského zákona máte možnosť sami sa podieľať na podobe záväzného vzdelávacieho programu a na základe vlastných predstáv a skúseností, spolu so všetkými pedagogickými zamestnancami, podľa podmienok na vašej škole a profilácie vašej školy si utvoriť ucelený školský vzdelávací program.

Je to prejavom pedagogickej autonómie školy a demokratickým vyjadrením vašich vlastných potrieb a možností.

Pri vytváraní školského vzdelávacieho programu máte na zreteli svojich konkrétnych žiakov a podmienky, v ktorých vaša škola pracuje. Samozrejme, súčasťou školského vzdelávacieho programu je i výchovné pôsobenie na žiakov.

Môžete si určiť priority podľa toho, v čom vaša škola vyniká a pracovať spôsobom, ktorý vám najlepšie vyhovuje.

Môžete sa spoločne radiť a hľadať nové možnosti efektívnej výchovy a vzdelávania a eliminovať všetko nepodstatné.

Máte možnosť realizovať zámery, ktoré ste už využívali vo svojej pedagogickej práci a vzájomne ich prepojiť so zámermi svojich kolegov.

Vypracovanie tohto dokumentu je príležitosťou na upevnenie pedagogického kolektívu, lebo len tímovou prácou sa vám podarí vytvoriť školský program „šitý na mieru“ vašej školy.

Práca podľa takého školského vzdelávacieho programu, ktorý si pripravíte sami, bez toho, aby vám ho niekto cudzí vopred určil, Vám prinesie radosť a zaručí zvyšovanie kvality výchovno-vzdelávacej činnosti vo vašej škole.

Ako každá zmena zabehnutých postupov a krokov, tak aj vytváranie školských programov prináša so sebou množstvo úskalí.

Predovšetkým rozličné názory a predstavy členov pedagogického kolektívu môžu viesť k názorovým stretom a nedorozumeniam. Takéto situácie sa vždy dajú vyriešiť kompromisom.

Školský vzdelávací program sa bude vytvárať postupne od septembra 2008 a bude len v začiatkovej fáze. Postupne sa bude dopĺňať a skvalitňovať.

Pri tvorbe ŠkVP sa nesmie klásť dôraz iba na usporiadanie obsahu, ale podrobne premyslieť situácie a činnosti, pri ktorých je možné obsah realizovať.

Taktiež treba hľadať väzby a vzťahy medzi vzdelávacími oblasťami, učebnými predmetmi a preberanými témami.

Preto, aby sme vám uľahčili prácu, pripravili sme pre vás tento **Návod na tvorbu školských vzdelávacích programov**.

Je to súhrn námetov, ktoré si vyžadujú vašu ďalšiu tvorivú činnosť, aby ste ho upravili podľa vlastných pedagogických skúseností a potrieb vašej školy.

Návod na tvorbu školských vzdelávacích programov sa skladá z viacerých častí, z ktorých najzročsiahlejšia je venovaná samotnej tvorbe školského vzdelávacieho programu.

Jednotlivé kroky vypracovania tohto dokumentu sa môžu navzájom prelínať a ich poradie sa môže meniť. Dôležitá je premyslená štruktúra, zrozumiteľnosť a využiteľnosť pre všetkých, ktorí sa ním budú riadiť.

Prečo je školský vzdelávací program potrebný?

To, že bolo potrebné urobiť úpravy vo vzdelávaní sa odrážalo v želaní riaditeľov a učiteľov mnohých škôl, ktoré si už sami pripravovali modifikované učebné plány a realizovali vyučovanie novými metódami a organizačnými formami.

Ich snahy môžeme zhrnúť do nasledovných bodov:

- ▶ neučiť všetkých žiakov všetko,
- ▶ vnímať žiaka ako vzdelávajúci sa subjekt,
- ▶ ponechať zodpovednosť škole za výber časti obsahu,
- ▶ upraviť obsah vzdelávania tak, aby si žiaci mohli rozvíjať kľúčové spôsobilosti,
- ▶ vytvoriť takú klímu v škole, aby každý žiak mohol zažiť úspech

Na základe týchto snáh zo strany škôl bol vytvorený Štátny vzdelávací program na troch hlavných princípoch:

1. Dvojúrovňový model tvorby vzdelávacích programov
2. Vzdelávanie zamerané na cieľ- kľúčové spôsobilosti a výstup žiakov
3. Vyčlenenie základného (minimálneho) učiva

Tieto tri princípy by mali byť zárukou toho, že vzdelávanie bude realizované novými metódami so zameraním na rozvíjanie tvorivosti žiakov.

1. Princíp znamená, že dvojúrovňový model tvorby vzdelávacích programov tvorí štátny vzdelávací program a školský vzdelávací program.

Štátny vzdelávací program je najvyšší programový dokument výchovy a vzdelávania. Obsahuje všeobecné ciele a požiadavky vzdelávania (základné učivo), ktoré sa vzťahujú na obsah a kľúčové

spôsobilosti. Vytvorením školského vzdelávacieho programu získa škola časť zodpovednosti za voľbu cieľov a obsahu vzdelávania.

2. princíp:

Vzdelávanie zamerané na cieľ znamená, že obsah vzdelávania je vybraný tak, aby bolo jasne určené prečo sa dané učivo nachádza vo vzdelávacom programe, ako prispieva k rozvoju kľúčových spôsobilostí. Pritom to ale neznamená, že je prvoradým kritériom praktické využitie poznatkov. Dôležité je neskĺznuť do pragmatizmu, je potrebné mať na zreteli aj využitie v rámci celoživotného vzdelávania. Neznamená to ani upustenie od požiadaviek na vedomosti a zručnosti, ktoré by znamenali zníženie kvality vzdelávania. Naopak, snahou štátneho vzdelávacieho programu je efektívnejšie vzdelávanie s určitým cieľom. Naďalej okrem kognitívneho prístupu k vzdelaniu, štátny vzdelávací program nezanedbáva ani výchovnú zložku vzdelávania a rozvoj pamäte.

3. princíp

Aby bolo možné dosiahnuť kvalitnejšie vzdelanie, bolo potrebné vybrať učivo, ktoré môžeme označiť ako jadrové. Školský vzdelávací program upraví minimálny obsah tak, aby sa rozvíjali kľúčové spôsobilosti v súlade so stanoveným profilom absolventa.

Toto sú tri zásady, od ktorých sa odvíja školský vzdelávací program.

Avšak ako je už v úvode napísané nová kvalita vzdelávania bude zabezpečená, ak to bude v záujme celého pedagogického zboru, preto je veľmi potrebná tímová práca.

Tvorbou ŠkVP dostáva škola možnosť slobodne formulovať názory a predstavy učiteľov o najvhodnejšej forme výchovy a vzdelávania na škole a vzájomne prepojiť svoje snahy o spoločný cieľ, teda o to, aké spôsobilosti má mať absolvent danej školy.

K dosiahnutiu výsledného efektu je treba zvoliť vhodné stratégie, premyslenú koncepciu spoločného pôsobenia na žiakov, rodičov a pod.

V školskom vzdelávacom programe musia byť zakotvené pravidlá hodnotenia žiakov a autoevalvácie školy. Je to nevyhnutné pre zvyšovanie kvality vzdelávania na škole, pri posudzovaní podielu každého pedagóga na plnení spoločných zámerov.

ŠkVP bude mať dôležitú úlohu pri propagácii školy, lebo jej profiláciou podľa požiadaviek a záujmov žiakov, ich rodičov, podľa podmienok v regióne a požiadaviek trhu práce umožní pružne reagovať na konkrétnu situáciu a škola sa stane v plnom zmysle slova službou verejnosti.

Tvorba školského vzdelávacieho programu:

Samotnú tvorbu školského vzdelávacieho programu realizujeme v dvoch rovinách. Tá prvá je uvažovanie nad tým aká sme škola a aká by sme chceli byť škola, akého absolventa by sme chceli mať a ako je možné naše ciele dosiahnuť.

Druhá rovina je sformulovanie našich predstáv do pedagogického dokumentu

Preto prvým krokom ku tvorbe ŠkVP je **pozitívne myslenie** a snaha každého zainteresovaného prispieť svojím dielom ku spoločnému efektívnejšiemu spôsobu práce. Efektívnejší v sebe zahŕňa viacero momentov. V prvom rade je to vytvorenie bezstresovej atmosféry, prostredia, v ktorom sa všetci dobre cítia. Žiak chodí do školy s chuťou, teší sa na zaujímavé formy vyučovania, vie, že môže vyjadriť svoj vlastný názor, že je individualitou, ktorá je rovnocenným ohnivkom kolektívu a má tu svoju aktívnu tvorivú úlohu.

Učiteľ na druhej strane chápe žiaka ako svojho partnera, vedie ho pri učení a získavaní nových vedomostí a zručností komunikuje s ním, rozvíja v ňom pocit spolupatričnosti, zodpovednosti, toleranciu k iným, vyzdvihuje vzájomnú spoluprácu.

Ako by to malo vyzerať v novej škole?

Je potrebné zmeniť priority vzdelávania v súvislosti so zmenou okolností, ktoré pôsobia na žiaka a na proces vzdelávania

- zmeniť ciele vzdelávania,
- poskytovať žiakom individuálnu starostlivosť,
- motivovať žiakov,
- hodnotiť žiakov iným spôsobom,
- zmeniť štýl výučby,
- zmeniť štýl učenia sa žiakov,
- viesť učiteľov k tvorbe vzdelávacieho obsahu,
- priviesť učiteľov viac k tímovej práci,
- zmeniť klímu školy a triedy.

1. rovina tvorby školského vzdelávacieho programu.
Aká je naša škola a čo by sme v nej mali zmeniť:

V súčasnosti naše vzdelávanie môžeme charakterizovať ako odovzdávanie hotových poznatkov žiakom izolovane z jednotlivých predmetov. Aj keď to samozrejme nemusí byť všeobecný obraz ale väčšina vzdelávania v našich školách prebieha takýmto spôsobom. Pritom ale sa už obávajú pripomienky zo strany pedagogickej aj nepedagogickej verejnosti, že naši žiaci majú dobré vedomosti ale nevedia ich správne použiť. Majú problémy pri zdôvodňovaní, vysvetľovaní argumentovaní, riešení problémov a pod.

Uvažovanie o kľúčových spôsobilostiach a ako ich spoločne rozvíjať

V Štátnom vzdelávacom programe sme tieto schopnosti nazvali kľúčové kompetencie alebo kľúčové spôsobilosti.

Zdôrazňovanie kľúčových kompetencií neznamená, že sa vzdávame toho, aby naši žiaci mali aj dobré vedomosti, zručnosti. Našou snahou je zmeniť vzdelávanie tak, aby vedeli získané vedomosti a zručnosti správne skombinovať pri riešení úloh. Ak chceme aby naši žiaci vedeli komunikovať, našim cieľom je, aby vedeli o čom majú komunikovať, ak chceme aby naši žiaci vedeli získavať informácie zo zdrojov, tak v prvom rade musia mať vedomosti, aby vedeli aké údaje majú vyhľadávať a ako a kam ich zaradiť.

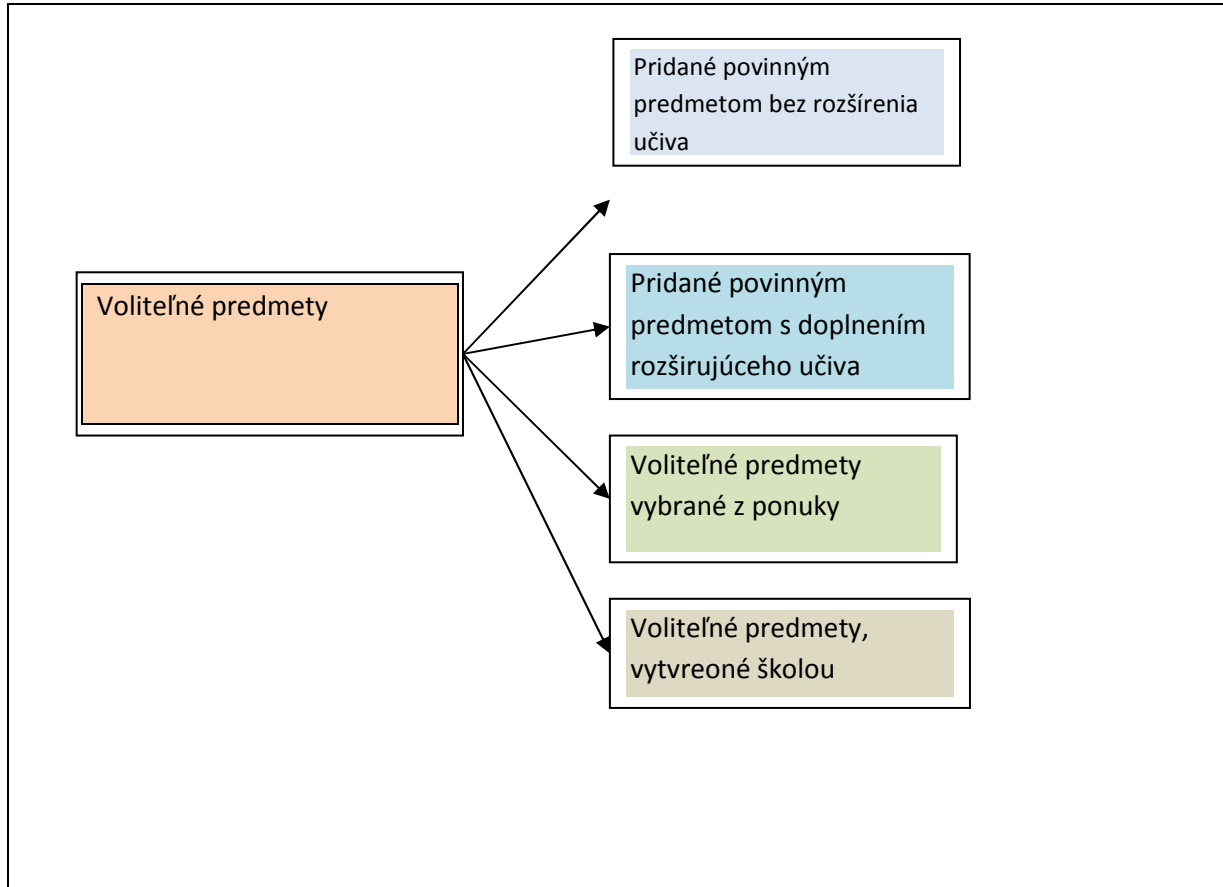
Tým posúvame naše vzdelávanie od obsahu- čo chceme naučiť k zdôrazneniu cieľa – prečo to chceme žiakov naučiť.

Akým spôsobom je možné kľúčové spôsobilosti rozvíjať. Príkladov je viac: sú to spoločné školské projekty, školské konferencie, problémové úlohy, blokové vyučovania, interaktívne kurzy

Voliteľné hodiny

Dôležitý bod školského vzdelávacieho programu je správne využitie voliteľných hodín :

Voliteľné hodiny môže škola použiť podľa vlastného uváženia. Mala by ich využiť na podporu rozvoja niektorých kľúčových kompetencií, alebo na posilnenie časovej dotácie už existujúcich oblastí, resp. predmetov alebo tým, že si vytvorí nový predmet.

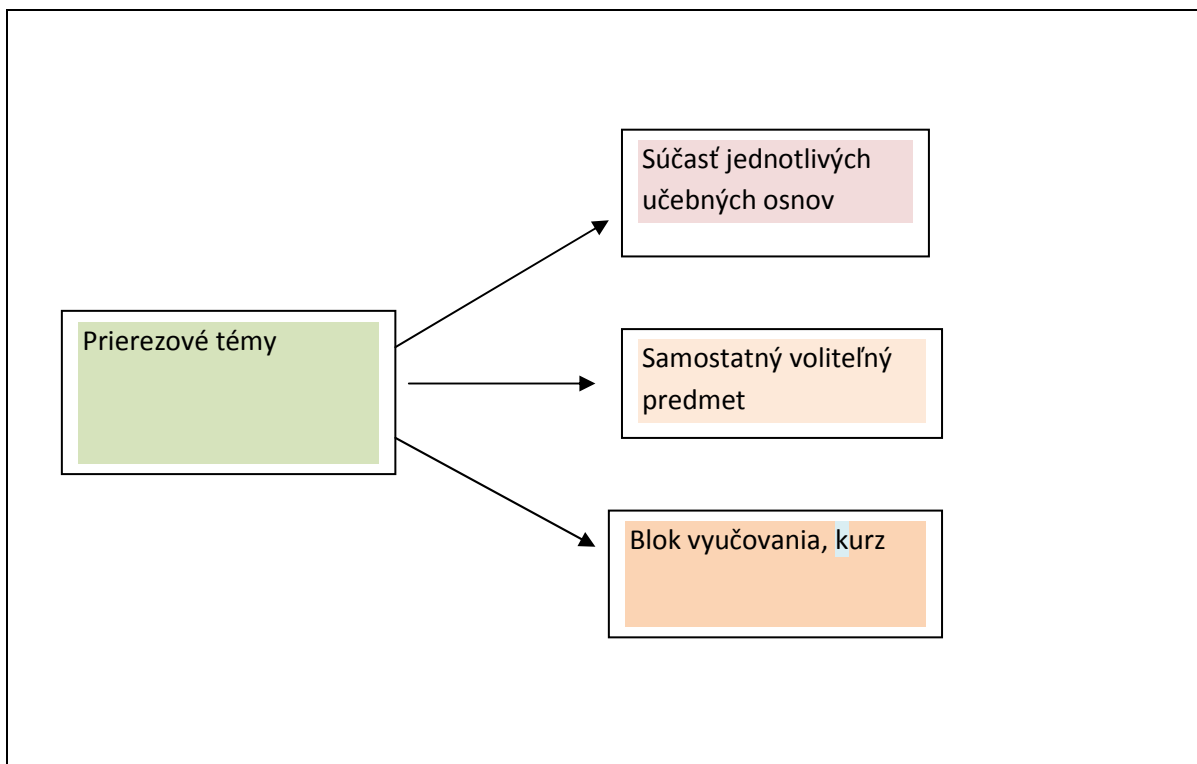


V každej z týchto štyroch možností je priestor, ktorý je potrebné využiť na nové metódy vyučovania a osobnostný rozvoj žiaka. V tom je hlavný zmysel voliteľných hodín.

Voliteľné hodiny zaradíte do tabuľky učebného plánu a s počtom hodín, pre ktorý sa rozhodnete.

Využitím voliteľných hodín tvoríte aj zameranie svojej školy. Preto ak máte viac zameraní v škole, vytvoríte si viacero vzdelávacích programov.

Prierezové témy



Vnútrotný systém hodnotenia a kontroly

Je zameraný na tri oblasti:

- Hodnotenie výsledkov vzdelávania žiakov
- Hodnotenie zamestnancov
- Autoevalvácia školy

Hodnotenie výsledkov vzdelávania žiakov (ale aj správanie sa žiakov)

V súčasnosti najčastejšie prevažuje v školách sumatívne hodnotenie. V tejto časti školského programu bude uvedené , ktoré predmety chce pedagogická rada klasifikovať a aké ďalšie formy hodnotenia bude škola využívať – formatívne hodnotenie, hodnotiace portfólio, slovné hodnotenie

Hodnotenie práce zamestnancov školy

Vypracovanie kritérií na hodnotenie zamestnancov bude asi dlhšie trvať, ale vytvorenie objektívnych kritérií prispeje k zvýšeniu kvality práce učiteľov.

Vlastné hodnotenie školy je zamerané na:

Ciele, ktoré si škola stanovila, najmä v koncepčnom zámere rozvoja školy a v školskom vzdelávacom programe a ich reálnosť a stupeň dôležitosti

Posúdenie ako škola spĺňa ciele, ktoré sú v ŠVP a ŠkVP

Oblasti, v ktorých škola dosahuje dobré výsledky, oblasti, v ktorých škola dosahuje slabšie výsledky , včítane návrhov a opatrení

Monitorovať pravidelne odporúčame:

Podmienky na vzdelanie

Priebeh vzdelávania

Úroveň podpory žiakov (problémoví žiaci, handicapovaní žiaci, mimoriadne nadaní žiaci, integrovaní

Výsledky vzdelávania

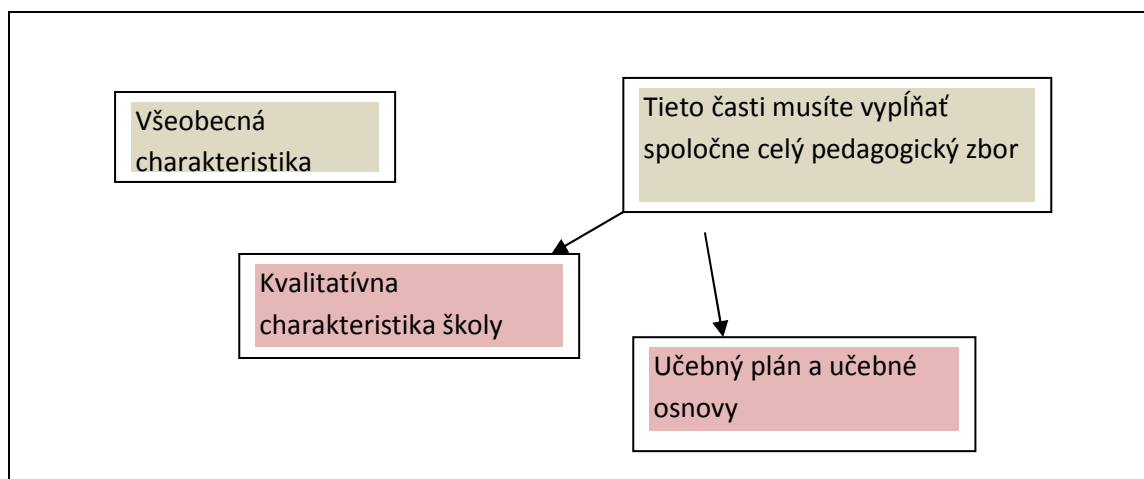
Riadenie školy

Úroveň výsledkov práce školy

2. rovina tvorby ŠkVP – sformulovanie pedagogického dokumentu

Z čoho sa skladá ŠkVP

Vychádza zo Školského zákona a zo Štátneho vzdelávacieho programu a skladá sa z 3 častí



Krok za krokom pri tvorbe ŠkVP

Nasledujúce body stručne navrhujú ako postupovať pri tvorbe ŠkVP

1. Musíte mať pozitívny prístup
2. Vytvorte si realizačný tím, ktorý je tvorivý zadefinujte kompetencie, rozdeľte úlohy, zodpovednosť a termíny
3. Zvoľte si koordinátora
4. Prečítajte si spoločne Štátny vzdelávací program, či ho rovnako vnímate
5. Urobte si SWOT analýzu školy – svoje silné a slabé stránky
6. Vytvorte si vlastnú stratégiu a zameranie školy a v súlade s cieľmi vypracujte víziu školy a profil absolventa školy
7. Ujasnite si kľúčové kompetencie zo ŠVP

Táto časť je veľmi dôležitá, či rovnako rozumiete kompetenciám (spôsobilostiam) a do Oboznámte sa s požadovanými spôsobilosťami žiakov, charakteristikou, cieľmi a obsahom vzdelávacích oblastí, získajte o nich komplexný a ucelený prehľad

Premýšľajte o metódach a formách – ak sa rozhodnete pre projektové vyučovanie, či zážitkové učenie – akú časovú dotáciu na to potrebujete

Čo pre budúci školský rok 2008/2009

- Sformulujte si cieľ pre daný ročník – požadované spôsobilosti
- urobte charakteristiku žiakov daného ročníka a čo od nich budete požadovať.
- Dajte dohromady všetkých učiteľov predmetov v danom ročníku
- Spoločne si pozrite obsah a usporiadať ho do prehľadnej tabuľky (použite Učebné osnovy predmetov v Prílohe k ŠVP a spracovanie učebných osnov pre daný ročník vo vzorovom školskom vzdelávacom programe)
- Ktoré témy by bolo kožné skombinovať z viacerých predmetov Premyslite si zaradenie prierezových tém do učebných osnov alebo formu – kurz, resp. voliteľný predmet
- Vytvorte učebný plán s predmetmi pre daný ročník a počtom hodín, ktoré pridelite jednotlivým predmetom. K tabuľke uveďte aj poznámky ako budete deliť triedy a všetky organizačné podmienky
- Spolu s učiteľmi vytvoriť učebné osnovy podľa návrhu, ktorý je uvedený v Prílohe k ŠVP alebo ďalej v tomto materiáli

V ďalšej časti uvádzame jeden návrh, ako by sme tvorili školský vzdelávací program. Je to prípadová štúdia pre vymyslenú školu.

Náš školský vzdelávací program je rozdelený do 6 kapitol a v úvodnej časti opisujem ako odporúčame spracovať jednotlivé časti

- I. **Všeobecná charakteristika školy.** V tejto časti uvádzame štruktúru a niekoľko informácií o tom, čo je vhodné k jednotlivým bodom doplniť. Ide o konkrétne údaje školy.
- II. **Charakteristika školského vzdelávacieho programu.** Túto časť je nutné robiť s celým kolektívom, pretože si musíte spolu preštudovať Štátny vzdelávací program, jeho ciele

a obsah, a zároveň sa zamyslieť nad tým, akú školu chcete mať vy a ako Štátny vzdelávací program (ŠVP) modifikovať podľa svojho zámeru.

Dôsledne sa zamerajte na ciele, na to, akého absolventa chcete mať, aký by mal byť a čo by mal vedieť. Podľa toho si sformulujte aj jednotlivé stratégie, čo budete ako škola spolu presadzovať. Napr. chcete, aby absolvent vedel dobre komunikovať, prezentovať svoje návrhy, riešenia, a pod. Nestačí, keď si to len učitelia formálne zapíšu do svojich časovo-tematických plánov. Čo takto usporiadať školskú konferenciu na vybranú tému? Alebo ak vydávate školský časopis, zapojte do toho čo najviac žiakov. Skúste sa zapojiť do medziškolskej súťaže. To sú aktivity, ktoré na škole robíte a určite ešte o mnoho viac, preto by nemal byť problém sformulovať jednotlivé body tejto časti programu.

III. Vnútorňý systém kontroly a hodnotenia

V tejto časti sme sa zamerali na 3 druhy vnútornej kontroly a hodnotenia:

- a) hodnotenie výsledkov práce žiakov,
- b) hodnotenie zamestnancov,
- c) hodnotenie školy (autoevalvácia).

IV. Školský učebný plán

Uvádzame niekoľko námetov ako vytvoriť školský učebný plán (ŠkVP), ktorý bude vychádzať z učebného plánu uvedeného v Štátnom vzdelávacom programe a bude odrážať zameranie školy a profil absolventa.

V. Učebné osnovy

V tejto časti prinášame spracovanie učebných osnov jednotlivých predmetov na podmienky vymyslenej školy pre 1. ročník ZŠ. Vychádzali sme z učebných osnov, ktoré sú uvedené ako príloha k štátnemu vzdelávaciemu programu. Zamysleli sme sa nad tým, čo chceme u žiakov dosiahnuť a rozpisali sme obsah, metódy, poznámky, odkazy, napríklad, s ktorými predmetmi daný predmet súvisí, prípadne aké prierezové témy zakomponujeme do obsahu. Zapísali sme odporúčaný počet hodín. Takto sme spracovali minimálne učivo.

VI. Návrhy k tematickým okruhom voliteľných predmetov

Čo s voliteľnými hodinami? Premyslite si, či ich len pridáte k jednotlivým predmetom, uvedeným v učebnom pláne v ŠVP. Ak áno, v tejto kapitole sú uvedené poznámky, námety, odporúčania ako využiť hodiny pridelené predmetom. Ale možno by stálo za zváženie zaradiť do obsahu nový predmet, ktorý bude dopĺňať povinné predmety, alebo bude mať obsah, cez ktorý sa na danú problematiku povinného učiva pozeráme z iného pohľadu. Napríklad: tvorivé písanie, dramatická výchova.

Vo vzdelávaní žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je možné zaradiť do učebného plánu niektorý zo špecifických vyučovacích predmetov, napr. individuálna logopedická starostlivosť, komunikačné zručnosti a pod. Zoznam voliteľných predmetov ponúkame tiež v tejto kapitole. Zoznam nie je konečný, bude sa dopĺňať.

To sú zatiaľ námety na to, ako využiť školský vzdelávací program pre kvalitné a efektívne vyučovanie. Veríme, že podľa týchto námetov nebude problém dopracovať školský program na vaše podmienky.

Je potrebné si uvedomiť, že:

- a) Školským vzdelávacím programom si škola formuluje svoje vlastné ciele, ktoré sleduje, zameranie a stratégie, ktorými chce dosiahnuť vytýčené ciele.

- b) Dôležité je, aby celý proces tvorby ŠkVP bol tvorený tímovo a opísal všetky možnosti vzdelávania tak, aby aj verejnosť vedela, aké možnosti škola poskytuje.
- c) Vytvoriť si vlastný školský vzdelávací program je príležitosť pre školy prezentovať sa, ale na druhej strane aj veľká zodpovednosť za zvýšenie kvality vzdelávania.
- d) Kvalita školy bude vždy závisieť na kvalite a motivácii učiteľov a samotný vzdelávací program nezaručí kvalitný výstup.